

BỒI DƯỠNG KỸ NĂNG TƯ VẤN GIÁO DỤC CHO GIÁO VIÊN CHỦ NHIỆM LỚP Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC PHỔ THÔNG

HÀ THỊ KIM LINH - LÝ THỊ HỒNG*

Ngày nhận bài: 13/05/2016; ngày sửa chữa: 15/05/2016; ngày duyệt đăng: 16/05/2016.

Abstract: *Advisory skill of head teachers at high schools plays an important role in helping students overcome difficulties in learning and daily living. The actual state shows that this skill of head teachers at high schools is not up to expectations, therefore training advisory skills for head teachers must be more considered to enhance quality of teaching in particular and quality of human resources in general.*

Keywords: *Fostering, educational advisory skill, head teacher, high school.*

Trong giai đoạn hiện nay, sự phát triển khoa học công nghệ truyền thông đang tác động sâu rộng đến mọi mặt trong cuộc sống của con người. Trước những thay đổi trong xã hội đó, hàng ngày học sinh (HS) trung học phổ thông (THPT) đã và đang đón nhận những tác động thuận lợi và không thuận lợi đến sự phát triển nhân cách; phải đối diện với rất nhiều vấn đề khó, phức tạp mang tính chủ quan và khách quan mà các em chưa thể tự mình tìm ra được phương hướng giải quyết chúng một hiệu quả trong cuộc sống. Ở trường phổ thông, giáo viên chủ nhiệm lớp (GVCNL) là người giữ vai trò quan trọng trong việc định hướng, tư vấn cho HS, giúp các em vượt qua trở ngại để đạt đến những thành công trong cuộc sống. Thực hiện nhiệm vụ này, đòi hỏi GVCNL phải có kỹ năng tư vấn giáo dục (KNTVGD) để có thể trợ giúp HS khi cần thiết, góp phần thực hiện mục tiêu giáo dục nhà trường nói riêng và mục tiêu giáo dục nhân cách HS nói chung. Thực tế, hiện nay một bộ phận không nhỏ GVCNL còn hạn chế về một số KNTVGD cho HS như: tư vấn về lĩnh vực học tập, tư vấn về tâm lý, tình cảm lứa tuổi, tư vấn về thái độ và hành vi ứng xử, tư vấn về vấn đề chính sách đối với người học,... Do vậy, việc tổ chức bồi dưỡng KNTVGD cho giáo viên làm công tác chủ nhiệm lớp có ý nghĩa đặc biệt quan trọng trong công tác phát triển đội ngũ, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục HS trong nhà trường.

1. Mục tiêu bồi dưỡng KNTVGD cho GVCNL

KNTVGD là quá trình GVCNL vận dụng kiến thức hiệu quả trong quá trình hỗ trợ, trợ giúp HS vượt qua những khó khăn nảy sinh trong quá trình học tập, trong quan hệ với những người xung quanh, trong quá trình tham gia hoạt động giáo dục và rèn luyện của bản thân trong cuộc sống.

Bồi dưỡng KNTVGD cho GVCNL là quá trình sư phạm được tổ chức có mục đích, có kế hoạch bằng những tác động giáo dục đến đội ngũ GVCNL nhằm bổ sung và cập nhật những kiến thức, KNTVGD cho HS của lớp chủ nhiệm; đảm bảo rằng người GVCNL vận dụng được những kiến thức, KNTVGD trong công tác chủ nhiệm lớp ở trường THPT một cách hiệu quả trong giai đoạn hiện nay.

Mục tiêu bồi dưỡng KNTVGD cho GVCNL là nhằm phát triển năng lực làm GVCNL thông qua việc nâng cao kiến thức, kỹ năng tư vấn giáo dục hiện có của mỗi người, đáp ứng tốt yêu cầu, mục tiêu giáo dục nhà trường, yêu cầu của xã hội đặt ra đối với công tác giáo dục HS trong giai đoạn hiện nay, đồng thời góp phần thực hiện mục tiêu phát triển đội ngũ nhà giáo.

2. Nội dung và hình thức bồi dưỡng KNTVGD cho GVCNL ở trường THPT

Bồi dưỡng KNTVGD cho GVCNL ở trường THPT giai đoạn hiện nay tập trung vào các nhóm kỹ năng sau: Tư vấn học tập, tư vấn hướng nghiệp, tư vấn về tâm lý lứa tuổi (tình cảm, giới tính, sức khỏe), tư vấn cách tiếp cận thông tin trên mạng Internet.

Tổ chức khảo sát thực trạng nội dung bồi dưỡng KNTVGD cho GVCNL qua điều tra xã hội học trên 18 cán bộ quản lý giáo dục (CBQLGD), 120 GVCNL, 300 HS tại 6 trường THPT huyện Chiêm Hóa (Chiêm Hóa, Minh Quang, Hà Lang, Đầm Hồng, Kim Bình, Hòa Phú) - tỉnh Tuyên Quang trong năm học 2015-2016 bằng các phương pháp điều tra xã hội học, đàm thoại, trao đổi với CBQLGD và GVCNL, chúng tôi thu được kết quả sau:

2.1. Về những vấn đề HS cần tư vấn. Qua khảo sát trên 300 HS trường THPT huyện Chiêm Hóa, tỉnh

* Trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên

Tuyên Quang, kết quả cho thấy, các em HS có nhu cầu tư vấn từ phía GVCNL của mình trong những trường hợp sau (bảng 1):

Bảng 1. Kết quả nhu cầu tư vấn từ phía GVCNL của HS

Vấn đề cần tư vấn	Kết quả	
	Số lượng	%
(1) Gặp khó khăn trong học tập như: không biết cách học, không thể tập trung học,...	265	88,3
(2) Khó khăn trong thiết lập mối quan hệ với bạn cùng lớp (bị các bạn khác cô lập, bị bạn cùng lớp bắt nạt,...)	201	67,0
(3) Khi không thể hoàn thành nhiệm vụ học tập trước khi đến lớp	240	80,0
(4) Khi bị các bạn cùng trường lớp trêu đùa	195	65,0
(5) Lo sợ trước các giáo viên bộ môn do áp lực bài tập, không đáp ứng tốt yêu cầu môn học	200	66,7
(6) Áp lực học hành từ phía cha mẹ	237	79,0

Bảng 1 cho thấy, HS cần sự tư vấn từ GVCNL trong nhiều trường hợp, đặc biệt là tư vấn hỗ trợ về phương pháp học, vấn đề hoàn thành nhiệm vụ cá nhân trước khi đến lớp, về quan hệ bạn bè hoặc những khó khăn các em gặp phải trong quan hệ với cha mẹ. Nhu cầu tư vấn về các vấn đề có liên quan đến việc học tập thường có kết quả khảo sát định lượng cao hơn so với các vấn đề khác.

2.2. Về nội dung bồi dưỡng và hình thức bồi dưỡng KNTVGD cho GVCNL ở trường THPT. GVCNL ở 6 trường THPT của huyện Chiêm Hóa, Tuyên Quang khẳng định đã được bồi dưỡng về 4 nhóm kĩ năng. Trong đó, 100% GVCNL khẳng định được bồi dưỡng về nhóm kĩ

năng tư vấn học tập cho HS lớp chủ nhiệm; 93,3% được bồi dưỡng về nhóm kĩ năng tư vấn hướng nghiệp cho HS; 72,5% khẳng định đã được bồi dưỡng về nhóm kĩ năng tư vấn tâm lí, tình cảm, sức khỏe và giới tính; 56,7% khẳng định họ đã được bồi dưỡng về nhóm kĩ năng tư vấn HS về tiếp cận thông tin trên mạng Internet.

Hình thức bồi dưỡng được thực hiện thường xuyên hơn cả là *bồi dưỡng thông qua sinh hoạt chuyên môn, nghiệp vụ trong nhà trường, liên trường hoặc cụm*

trường. Tuy nhiên, số liệu khảo sát định lượng cũng cho thấy sự khác nhau giữa ý kiến trả lời của GVCNL và CBQLGD trường THPT. Nhìn chung, các hình thức đưa ra khảo sát theo ý kiến của GVCNL và CBQLGD là chưa được tổ chức thường xuyên, thậm chí không được tổ chức. Cụ thể: có 37,3% GVCNL cho rằng, việc tổ chức mới báo cáo viên hay tham dự lớp bồi dưỡng do Sở GD-ĐT tổ chức là hình thức chưa bao giờ được tổ chức và các giáo viên này cũng chưa từng được tham gia; số liệu định lượng cũng cho thấy, ở mức độ chưa tham gia bao giờ dao động trong khoảng 17,7-37,7% (bảng 2); điều này phản ánh thực trạng bồi dưỡng KNTVGD cho GVCNL còn hạn chế về hình thức tổ chức, chủ yếu mang tính chất chia sẻ trong các cuộc họp về công tác chủ nhiệm lớp ở các đơn vị. Trên thực tế, GVCNL là đối tượng bồi dưỡng, họ là những người cần được cập nhật về kiến thức và KNTVGD cần thiết cho HS trong giai đoạn hiện nay.

Bảng 2. Thực trạng hình thức bồi dưỡng KNTVGD cho GVCNL

STT	Nội dung	CBQLGD						GVCNL					
		Thường xuyên		Thỉnh thoảng		Chưa thực hiện		Thường xuyên		Thỉnh thoảng		Chưa thực hiện	
		SL	%	SL	%	SL	%	SL	%	SL	%	SL	%
1	Bồi dưỡng thông qua sinh hoạt chuyên môn, nghiệp vụ trong nhà trường, liên trường hoặc cụm trường	13	72,2	5	27,8	0	0	197	62,3	49	16,4	64	21,3
2	Mời báo cáo viên báo cáo chuyên Công tác chủ nhiệm lớp tại đơn vị	4	22,2	13	72,2	1	5,6	67	22,3	121	40,3	112	37,3
3	Tham dự các khóa bồi dưỡng của Sở, Dự án tổ chức	11	61,1	5	27,8	2	11,1	76	25,3	111	37,0	113	37,7
4	Tham quan thực tế tại các trường THPT trên địa bàn, hoặc tại địa phương khác	3	16,7	10	55,5	5	27,8	85	28,3	156	52,0	59	19,7
5	Tham gia lớp bồi dưỡng, tập huấn do Sở GD-ĐT tổ chức	4	22,2	9	50	5	27,8	87	29,0	160	53,3	53	17,7
6	Tự học, tự nghiên cứu	3	16,7	10	55,5	5	27,8	54	18,0	173	57,7	73	24,3
7	Tổ chức hình thức sinh hoạt chuyên đề về công tác chủ nhiệm lớp định kì trong đơn vị	3	16,7	9	50	6	33,3	90	30,0	155	51,7	55	18,3

2.3. Đánh giá KNTVGD cho HS của GVCNL

Tự đánh giá của GVCNL và CBQLGD đánh giá về các kĩ năng của GVCNL theo 4 mức độ: Tốt (4 điểm) - khá (3 điểm) - đạt (2 điểm) - chưa đạt (1 điểm). Kết quả như sau (bảng 3):

Bảng 3 cho thấy, kết quả tự đánh giá của GVCNL về các kĩ năng tư vấn thấp hơn đánh giá của CBQLGD, tuy nhiên sự chênh lệch này không cao vì khảo sát trên 2 nhóm đối tượng khác nhau: một

Bảng 3. Đánh giá của GVCNL, CBQLGD về KNTVGD cho HS của GVCNL

Nhóm kĩ năng	KNTVGD thành phần	Điểm	
		GVCNL	CBQLGD
1. Tư vấn học tập cho HS	Tư vấn phương pháp học tập	3,1	3,1
	Tư vấn về lập kế hoạch học tập	3,2	3,16
	Tư vấn về quản lí thời gian trong học tập	3,19	3,16
	Tư vấn về hợp tác, chia sẻ trong học tập	3,21	3,33
	Tư vấn nghiên cứu khoa học cho HS	3,04	2,94
2. Tư vấn hướng nghiệp	Giới thiệu hệ thống nghề cho HS	3,2	3,22
	Tư vấn về tìm hiểu thông tin nghề cho HS	3,2	3,27
	Tư vấn về lựa chọn nghề nghiệp phù hợp	3,58	3,5
	Sử dụng công cụ trắc nghiệm xu hướng nghề cho HS	1,29	1,44
3. Tư vấn tâm lí lứa tuổi	Tư vấn xu hướng nghề nghiệp cho bản thân	3,28	3,22
	Nắm đặc điểm tâm, sinh lí của HS	3,74	3,66
	Tư vấn cho HS các vấn đề về sức khỏe, giới tính	3,37	3,38
	Tư vấn về tình cảm, về thiết lập mối quan hệ bạn bè của HS	3,65	3,65
	Trợ giúp HS trong giải quyết các vấn đề về giao tiếp, ứng xử	3,77	3,72
4. Tư vấn tiếp cận thông tin trên mạng Internet	Giúp HS ứng phó với căng thẳng, stress trong học tập, trong mối quan hệ với bạn bè, với giáo viên và với cha mẹ	3,4	3,77
	GVCNL nắm thông tin về nhu cầu sử dụng internet của HS lớp chủ nhiệm	3,19	3,44
	Tư vấn về đánh giá thông tin trên mạng internet	2,22	2,94
	Tư vấn HS cách khai thác thông tin trên mạng internet phục vụ hoạt động học	3,1	2,16
	Tư vấn về sử dụng mạng xã hội đúng cách	3,35	2,61
	Tư vấn khai thác, sử dụng thông tin trên mạng Internet hỗ trợ hoạt động giáo dục, tổ chức hoạt động tập thể	3,7	3,38
5. Khác	Tư vấn về cách thức chia sẻ thông tin trên mạng Internet	3,27	3,5
	Lắng nghe	3,72	3,88
	Giao tiếp với HS	3,75	3,72
	Thuyết phục HS	3,55	3,5
	Chia sẻ thông tin với HS	3,73	3,66
	Nhận biết cảm xúc	3,56	3,38
Khích lệ HS	3,61	3,77	

nhóm là các GVCNL - những người trực tiếp thực hiện tư vấn giáo dục cho HS và họ là người khẳng định được họ thiếu và yếu về những kiến thức, KNTVGD nào cho HS; một nhóm là CBQLGD, đánh giá về thực trạng kĩ năng của GVCNL trên cơ sở hiệu quả triển khai các công việc cụ thể của lớp chủ nhiệm. Tuy nhiên, trên thực tế việc đánh giá hiệu quả triển khai công việc của đội ngũ GVCNL ở mỗi đơn vị khác nhau cũng khác nhau vì chúng ta không xây dựng được những tiêu chí đánh giá chung về năng lực giáo viên làm công tác chủ nhiệm lớp. Về kĩ năng tư vấn cho HS khai thác thông tin trên mạng, đánh giá thông tin trên mạng Internet là thấp hơn cả trong số các kĩ năng được đánh giá.

KNTVGD là một trong các kĩ năng cơ bản của giáo viên làm công tác chủ nhiệm lớp. Trên thực tế, GVCNL phải có KNTVGD tốt để trợ giúp HS trong các lĩnh vực, vấn đề của cuộc sống như: tư vấn học tập, hướng nghiệp, tình cảm giới tính, vấn đề sử dụng Internet và các vấn đề khác nảy sinh trong cuộc sống của các em. Các trường THPT đã quan tâm bồi dưỡng KNTVGD cho giáo viên làm công tác chủ nhiệm lớp, hình thức bồi dưỡng chủ yếu là: bồi dưỡng thông qua sinh hoạt chuyên môn, nghiệp vụ tại nhà trường, liên trường hoặc cụm trường; tổ chức báo cáo chuyên đề về công tác chủ nhiệm lớp trong đơn vị, tham quan học tập và chia sẻ kinh nghiệm về KNTVGD tại các đơn vị bạn,... Các hình thức trên chưa thực sự được quan tâm thỏa đáng tại một số đơn vị. Bên cạnh đó, hoạt động bồi dưỡng KNTVGD cho GVCNL hiện nay cũng còn gặp nhiều khó khăn như: trình độ chuyên môn của báo cáo viên, năng lực tư vấn giáo dục của GVCNL còn hạn chế so với nhu cầu HS và những thay đổi của môi trường xung quanh; CBQLGD nhà trường chưa quan tâm thực sự đến việc duy trì và mở rộng hoạt động bồi dưỡng

KNTVGD theo hướng như là một hoạt động định kì của đơn vị. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Nguyễn Thị Oanh (2008). *Tư vấn tâm lí học đường*. NXB Trẻ, TP. Hồ Chí Minh.
- [2] Nguyễn Thanh Bình (2007). *Giáo dục một số kĩ năng sống cho học sinh trung học phổ thông*. Đề tài nghiên cứu khoa học cấp Bộ; mã số B2005-75-126.
- [3] Hà Nhật Thăng (2004). *Công tác chủ nhiệm ở trường phổ thông*. NXB Giáo dục.
- [4] Hà Nhật Thăng (2010). *Sổ tay công tác chủ nhiệm lớp dành cho giáo viên trung học cơ sở*. NXB Giáo dục Việt Nam.
- [5] Nguyễn Thị Tinh (chủ biên) (2013). *Giáo trình giáo dục học*. NXB Giáo dục Việt Nam.